

практичних умінь і навичок здобуття суб'єктивно нових знань з історії. Основною їх ознакою є наявність навчальної проблеми, що передбачає пошук нових знань, способів (умінь) і стимуляцію активного використання в навчанні зв'язків, відношень, доведень. Дослідницьке завдання з історії має містити: 1) передбачуваний спосіб діяльності учня (*доведіть, визначте, порівняйте тощо*); 2) формулювання самого завдання, яке складається з умови чи зміст того, що складає історичну подію, явище, процес; 3) джерела інформації (текст підручника, уривок з писемного джерела, статистичні дані, ілюстрації, карти, Інтернет-ресурси, фонди музеїв, інколи це можуть бути власні знання учня).

Щодо методичних рекомендацій використання в навчальному процесі дослідницьких завдань то зауважимо таке: 1) дослідницькі завдання доцільно використовувати на всіх етапах уроку історії, намагаючись охоплювати різноманітні аспекти життя суспільства; 2) система дослідницьких завдань має бути спрямована на розвиток історичної компетентності учнів, що складається з п'яти основних складників: хронологічного, просторового, інформаційного, логічного й аксіологічного; 3) вчителям варто передбачити диференціацію системи дослідницьких завдань за рівнями складності, що враховують динаміку розвитку дослідницьких вмінь учнів, зокрема, така система має бути розвивальною, тобто передбачати поступове ускладнення завдань протягом навчального року; 4) дослідницькі завдання більш високого рівня складності на першому етапі варто розв'язувати під керівництвом і з допомогою вчителя, який, у разі необхідності, коригуватиме дослідницьку діяльність учнів; 5) у розв'язанні дослідницьких завдань слід орієнтуватися на більшу самостійність учнів, при цьому слід розпочинати із завдань початкового рівня складності, що сприятиме формуванню необхідних вмінь та навичок, як у слабких, так і в сильних учнів; 6) вчителю варто не лише звертати увагу учнів на спосіб розв'язання дослідницького завдання, але й допомагати учням здійснювати, зважаючи на їх психологічні й вікові особливості, рефлексію своєї розумової діяльності; 7) також, варто ширше застосовувати у процесі розв'язання дослідницьких завдань групову форму роботи, що сприятиме взаємонавчанню та вирівнюванню навчальних досягнень учнів.

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ІСТОРИЧНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ В УМОВАХ ДОСЛІДНИЦЬКОГО НАВЧАННЯ

І. В. Мороз

У ході дослідження теми «Компетентнісно орієнтована методика організації дослідницької діяльності в процесі навчання всесвітньої історії в основній школі» було розроблено методику роботи з історичними джерелами в умовах дослідницького навчання.

Процес навчання всесвітньої історії в основній школі без використання історичних джерел не є повноцінним, оскільки текст підручника чи розповідь вчителя – це лише інтерпретація історичних подій. Зазначимо, що оптимальне використання історичних джерел у процесі навчання історії робить його більш

осмисленим, сприяє розвитку в учнів історичного і критичного мислення. У ході дослідження нами визначено такі методичні умови використання історичних джерел у процесі навчання історії:

1. У процесі добору історичного джерела та завдання до нього важливо врахувати їх відповідність змісту, цілям і завданням навчання історії, доступність для учнів (відповідність їх віковим можливостям), а також визначити мету роботи з цим джерелом: викликати інтерес, мотивувати учнів, формувати конкретні вміння, реконструювати певні історичні події, явища, формувати ціннісні орієнтації тощо. Від цього залежить і методика його використання, вибір етапу уроку на якому організовується робота з джерелом.

2. Під час роботи з історичним джерелом на уроках історії варто орієнтуватися насамперед на активні та інтерактивні прийоми навчання – це робить навчання дієвим, продуктивним та цікавим для учнів.

3. За можливості варто візуалізувати історичні джерела через сучасні технічні засоби, використовувати мережу Інтернет, зокрема для відвідування сайтів музеїв тощо. Продуктом навчальної діяльності учнів з використанням історичних джерел може бути презентація, віртуальна екскурсія чи мандрівка (наприклад, це може бути під час вивчення пам'яток культури), звіт про відвідування музею тощо.

4. Починаючи роботу з певним видом джерела варто використовувати алгоритми роботи з ним.

5. На уроках історії не варто обмежуватися роботою над одним видом джерела історичної інформації, а поєднувати роботу з ним з іншими видами джерел, наприклад роботу з писемним джерелом поєднати з роботою з візуальним, картою, текстом підручника. Це значно збагатить уявлення дітей про ту чи іншу історичну подію чи явище.

6. Робота з історичними джерелами на уроках історії має носити системний характер, поступово ускладнюючи, як самі джерела, так і дослідницькі завдання до них – від коротких до більш складних джерел, від простих запитань до більш каверзних.

7. При роботі з історичними джерелами варто уникати: а) використання надмірної кількості джерел одночасно; занадто довгих та важких для розуміння учнями; б) занадто широких запитань та неконкретних завдань (вони мають бути чіткими й потребувати конкретної відповіді); в) завдань, виконання яких вимагає знань чи умінь, якими учні ще не володіють.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ УЧНІВ ВІЙСЬКОВИХ ЛІЦЕЇВ У НАВЧАННІ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

О. В. Бондаренко

Результати нашого констатувального наукового дослідження показали, що в діяльності учителів військових ліцеїв і в змісті підручників у процесі навчання історії України виявились певні недоліки, для усунення яких була запропонована методична система експериментального навчання.